

УДК.330.83 : 929 (477)

В.М. Лавриненко

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ В НАУКОВІЙ СПАДЩИНІ АКАДЕМІКА К.Г. ВОБЛОГО

До 140-ї річниці від дня народження

У статті розглянуто теоретичні та прикладні проблеми наукової спадщини К.Г.Воблого – одного з фундаторів важливих напрямків вітчизняної економічної науки таких як: політична економія, економічна географія, страхова справа, статистика та демографія. Розкрито його роль як організатора економічної освіти та національної академічної науки. Акцентована увага на поєднанні науково-педагогічної діяльності в провідних університетах України та Польщі та проведенні фундаментальних економічних досліджень, підготовки наукових кадрів.

Ключові слова: К.Г.Воблий, історіографія, наукова спадщина, викладацька діяльність.

«Для мене, як економіста, ясно, що чудес не буває, тільки наполегливою творчою працею ми вийдемо з тих бід, куди завела нас війна-революція»

К. Воблий

Традиція наукової спільноти звертатися до вшанування пам'яті видатних вчених-економістів визначає не тільки їхній особистий внесок в історію розвитку економічної науки, підкреслює їхню здатність осмислити дієві проблеми суспільства у формі ідей, теорій, але і передає сучасній науковій та освітній громадськості естафету інтелектуальної поваги до здобутків минулого, які є творчими джерелами розуміння сучасності. Розкриття глибинного змісту економічної науки як на прикладному,

так і теоретичному рівнях неможливе без вивчення науково-дослідної та педагогічної діяльності її видатних представників. В історії становлення та розвитку різних напрямків української економічної науки ім'я Костянтина Воблого уособлює наукові досягнення світового рівня, високу педагогічну майстерність та організаторський талант. Політична економія, економічна географія, страхова справа, статистика та демографія – саме в цих сферах наукової діяльності український учений реалізувався як організатор національної академічної науки та фундаментальних досліджень економіки України. Він один із засновників економічної географії України, розробник методики підготовки наукових кадрів, автор підручників, академік АН УРСР.

Пам'ять про досягнення вчених минулого зазнає постійних запитів сучасності, дослідники їх творчості намагаються відкрити невідомі аспекти їх наукової спадщини і репрезентують їх потенціал для вирішення нових сучасних проблем. Серед дослідників наукової спадщини К.Воблого провідні вітчизняні та зарубіжні вчені та молоді науковці, в працях яких відтворюється мотивація і інтелектуальна культура наукової діяльності, розкривається її роль у вирішенні нагальних проблем суспільства [8].

Костянтин Григорович Воблий народився 27 травня 1876 р. в багатодітній родині сільського священика в містечку Царичан-ка Кобилянського повіту Полтавської губернії (нині районний центр Дніпропетровської області). Через рік після народження помер його батько, і майбутній видатний вчений починає своє життєве сходження в умовах сирітства. Під впливом матері він долучається до духовної освіти. По закінченню початкової школи його було зараховано до духовного училища, а потім – до духовної семінарії м. Полтави. Між 1896 і 1900 роками К.Воблий навчався в Духовній академії в Києві. Опановуючи таємниці духовної сфери людського життя, талановитий юнак намагався зрозуміти і раціонально-господарські принципи його побудови. Він самостійно вивчає географію, філософію, психологію, іноземні мови і приймає рішення про зміну напрямку своєї освіти.

У 1900 р. К.Воблий стає студентом Правничого відділу Юр'ївського (нині Тартуського) університету. Вибір навчального закладу був обумовлений тим, що це був єдиний університет у Російській імперії, до якого могли вступати випускники духов-

© В.М. Лавриненко, 2016

ISSN 0320-4421. Історія нар. госп-ва та екон. думки України. 2016. Вип. 49.

них семінарій. Вивчення юридичних дисциплін стає для нього першою сходинкою до вершин економічної науки (економічні науки входили на той час до дисциплін юридичного циклу). Вже на першому курсі він починає вивчення економіки і статистики на матеріалах рідного краю (господарства Царичанського регіону). Перекладає з англійської мови деякі філософські та педагогічні твори. Ця діяльність дає йому змогу покращити своє матеріальне становище і перейти навчатися до Варшавського університету – провідного на той час освітнього та наукового центру Російської імперії. Вагомий інтелектуальний потенціал цього закладу сприяв подальшому зростанню фахових здобутків молодого науковця. Він наполегливо вивчає твори вітчизняних і зарубіжних економістів, юристів, філософів, аналізує погляди представників різних наукових шкіл і напрямів. Одним з перших його наукових досягнень стає конкурсна робота «Заатлантична еміграція, її причини та наслідки» [5], яку Воблий підготував на третьому курсі університету. Центром уваги конкурсного твору були проблеми емігрантського руху в Росії, які молодий дослідник пропонує врегулювати з урахуванням законодавства й політики провідних європейських країн. Еміграція на початку ХХ ст. стає помітним явищем суспільного життя, досліджуючи яке молодий науковець проявляє високу культуру статистичного аналізу і на основі обробки статистичних показників висловлює теоретичні узагальнення та практичні рекомендації. Вчена Рада Варшавського університету високо оцінила дослідницький потенціал майбутнього видатного вченого в галузі статистики і присудила йому найвищу нагороду – золоту медаль.

Після закінчення Варшавського університету (1904 р.) К.Воблого, як одного з найкращих студентів, було залишено на кафедрі політичної економії та статистики для підготовки до викладацької діяльності. Одночасно він працював у Варшавському статистичному комітеті на посаді редактора та вивчав архіви і статистичні матеріали з економічної історії Польщі (зокрема, питання еміграції селян і робітників із Царства Польського, рівня заробітної плати, стану сільського господарства та ін.). Науковим результатом роботи стає аналітична праця «Розвиток фабрично-заводської промисловості в 10 губерніях Царства Польського з 1876 по 1906 р.», а також публікація низки праць з проблем економічного та соціального розвитку польсь-

кого господарства. Зацікавленість дослідника економікою Польщі та розвитком торгівельних відносин з Україною було важливим етапом в його науковій біографії [9, с.8–13].

Плідна наукова діяльність перспективного молодого дослідника не залишилася непоміченою у наукових й освітнянських колах Російської імперії. У 1905–1906 роках К.Воблий отримує запрошення до Київського університету [3], де спочатку працює професором-стипендіантом, а після успішного складання іспитів на ступінь магістра політичної економії одержує звання приватдоцента кафедри політичної економії та статистики. Своє професійне зростання Воблий реалізує, насамперед, через дослідження проблем економічної теорії та методології. У праці «Питання про метод в історії політичної економії» (1907 р.) він аналізує переваги та недоліки методу індукції і дедукції в економіці. Відповідно до його поглядів у кожній науці присутні два аспекти: індивідуальні спостереження та узагальнення. Метою наукового дослідження є підведення окремих спостережень під загальні формулювання та визначення. За його висновками, економічна наука з огляду на предмет своїх досліджень повинна користуватися як методом дедукції, так і індукції. Застосування того чи іншого методу, підкреслює вчений, залежить від розвитку економічної теорії. При недостатньому розвитку теорії частіше застосовується індукція, а в процесі розвитку економічної теорії зростає важливість дедукції. Так, на його думку, для вивчення економічної історії найкраще підходить індукція у формі компаративістики і статистики, а для економічної політики необхідні індукція та методи аналогії. Підходи К.Воблого до економічної методології та її застосування в економічній теорії та економічній історії засвідчували його прихильність до принципів досліджень, притаманних представникам історичної школи з їх описово-емпіричною формою, завантаженістю фактичним матеріалом, історичними та статистичними даними [7, с.156].

К.Воблий належав до науковців, покликаних зміцнювати і розвивати економічну науку не лише своїми науковими дослідженнями, а й публічною популяризаторською діяльністю, що спричиняла розширення кола її прихильників завдяки викладацькій майстерності вченого. У київський період яскраво виявляється його талант організатора та керівника вищої економічної освіти. Під впливом М.Довнар-Запольського, К.Воблий стає

одним з ініціаторів організації на базі Київських Вищих Комерційних курсів Київського комерційного інституту. З січня 1907 року він розпочинає читання лекцій з політичної економії на Комерційних курсах, а з серпня 1908 р. його затверджують позаштатним викладачем Комерційного інституту [1, с.5]. Зауважимо, що лекційний курс політичної економії приват-доцент Воблий викладав на основі власної авторської програми. З урахуванням наукових і викладацьких здобутків його обирають до керівних органів інституту – Ради та Учбового комітету [1, с.66]. Разом з першим директором Київського комерційного інституту М.Довнар-Запольським К.Воблий бере безпосередню участь у створенні й організації роботи Товариства економістів. Він проводить активну роботу із залученням до науково-дослідної роботи талановитої молоді, серед якої був і видатний економіст-математик, статистик Євген Слуцький [6, с.355].

У центрі наукової діяльності Воблого в цей період був аналіз та узагальнення проблем господарського розвитку України. 1909 року К.Воблий захищає у Київському університеті св. Володимира магістерську дисертацію на тему «Нариси з історії польської фабричної промисловості». Після отримання наукового ступеня магістра він, не зупиняючись та не гаючи часу на роздуми, розпочинає працювати над матеріалами для підготовки докторської дисертації. З цією метою здійснюються численні відрядження до Берліна, Відня, Мюнхена, Парижа для роботи в бібліотеках провідних європейських університетів. В основу дослідження було покладено матеріали проведених в Німеччині господарських переписів зайнятості населення в основних галузях її народного господарства. Значна частина роботи присвячується методиці проведення загальних переписів та техніці статистичного обчислення, що дозволило авторові зробити важливі узагальнення про тенденції розвитку економіки Німеччини того часу, про зайнятість її трудових ресурсів.

Про наукову та практичну значимість докторської дисертації вченого свідчить той факт, що вона відіграла певну роль у підготовці та проведенні 20-го Всеросійського перепису, для розробки методичної основи здійснення якого було використано досвід західноєвропейських переписів [4, с.5]. Захист докторської дисертації на тему «Третій професійно-промисловий перепис у Німеччині» відбувся у Київському університеті св.

Володимира (у 1911 р. – всього через два роки після захисту магістерської), за результатами якого К.Воблому присуджено вчений ступінь доктора політичної економії та статистики із затвердженням його ординарним професором кафедри політичної економії та статистики в Імператорському університеті св. Володимира.

Інтенсивна робота над дисертаційним дослідженням не перешкоджала успішному просуванню в службовій та науково-педагогічній діяльності Воблого і в Київському комерційному інституті. У зв'язку зі значним збільшенням кількості слухачів, Рада інституту, з метою полегшення обов'язків його директора створює посади двох деканів: економічного та комерційного відділень. Деканом комерційного відділення й було обрано професора Університету св. Володимира та Комерційного інституту Воблого Костянтина Григоровича [1, с.73].

Важливою рисою Воблого як вченого було те, що він намагався підпорядковувати свою науково-педагогічну діяльність розв'язанню актуальних суспільних проблем. Серед них – швидкий розвиток страхової справи у Росії, що викликав необхідність значного розширення фахової підготовки кваліфікованих кадрів через систему комерційних інститутів. Оскільки необхідної навчальної літератури не було, К.Воблий розпочинає новаторську роботу зі створення першого в Росії підручника зі страхування. У 1915 р. виходить друком велика (17 др. арк.) монографія «Основи економії страхування». У ній на основі самостійних досліджень галузі страхування в Росії і світі, з науковою обґрунтованістю розглянуті питання про предмет страхування як науки, історію його розвитку в Російській імперії, особливості страхових товариств з окремих видів страхування, питання фінансової політики щодо капіталу страхового бізнесу, взаємовідносин між страховими товариствами й органами державного контролю та інші питання розвитку страхової справи. Про наукове та практичне значення цієї праці для вивчення страхової справи, завданням якої Воблий вважав подолання негативних наслідків непередбачуваних подій у господарському житті, яскраво свідчить те, що і нині, на початку XXI ст. вона зацікавлено використовується фахівцями і має численні перевидання в багатьох країнах.

У пореволюційний період науковець продовжує приділяти значну увагу поширенню економічних знань. У Київському комерційному інституті він веде економічний семінар, матеріали якого відігравали значну роль у популяризації економічної науки та постійно виходили друком у виданні «Труды экономического семинара проф. К.Воблого при Киевском коммерческом институте». Слід зазначити, що економічні погляди вченого були сформовані на основі вивчення та осмислення творів представників класичного та неокласичного напрямку економічної теорії, а також німецької історичної школи. Тому в них чітко простежується його прихильність до приватної власності та ринкової системи господарства, негативне ставлення до колективізму як основи організації господарства в аграрній сфері. Економічну теорію марксизму він характеризував як штучну теоретичну конструкцію і не вважав її ані правильною, ані важливою [4, с.159].

У науковій спадщині К.Воблого знайшли своє відображення і дослідження з проблем економічної географії та питань розвитку і розміщення продуктивних сил України. Так, його праця «Производительные силы Галиции» (1915 р.) не втрачає свого значення для вивчення економічної історії українських земель. У ній дослідник привертає увагу до суперечності між природним багатством краю і злиденим життям галичан, які в пошуках праці масово емігрували в той час до США та Німеччини [4, с.6].

Заслужена повага і великий науковий авторитет, який К.Воблий мав у Київському комерційному інституті, пояснюють той факт, що саме на нього було покладено відповідальну місію – очолити інститут у бурхливий період революційних подій в Україні. У грудні 1917 року його обрано на посаду ректора Київського комерційного інституту, який під його керівництвом залишався осередком прогресивних поглядів. Визначною подією, що засвідчує авторитетність навчального закладу та його вагоме місце в розвитку економічних досліджень, стала організація першого найбільшого зібрання українських фахівців з економіки. У жовтні 1918-го в Комерційному відбувається перший Всеукраїнський з'їзд економістів і статистиків, який завдяки особистим зусиллям К.Воблого сприяв становленню української економічної науки.

Не зважаючи на те, що К.Воблий обіймав керівну посаду в інституті, він працював також позаштатним ординарним професором [1, с.188]. У травні 1919 р. його обирають дійсним академіком по кафедрі торгу та промисловості [1, с.17], потім у вересні 1919 р. – академіком Української Академії наук зі спеціальності промисловість і торгівля, у зв'язку із чим він залишає посаду ректора. Проте ще протягом тривалого часу (понад десять років: з 1919 р. по 1930 р.) він – професор кафедри політичної економії і статистики та кафедри економіки страхування Київського Інституту народного господарства.

Внесок К.Воблого в історію Київського національного економічного університету не може обмежуватися його науково-педагогічними здобутками – авторськими підручниками та лекційними курсами зі статистики, основ економіки страхування, політичної економії та економічної географії, які були базовими в системі комерційної освіти, та його унікальним талантом організатора і керівника економічної освіти. Найважливіше в його діяльності, як і в діяльності інших видатних українських економістів, які працювали і працюють в університеті, – привнесення духу високої культури наукового пошуку істини, розкриття практичної цінності фахового аналізу проблем господарського розвитку України.

За радянських часів К.Воблий зосереджує свої дослідження на вивченні основних галузей господарства України – промисловості, транспорту, сільського господарства, торгівлі. Галузевий аналіз українського господарства він здійснює в історичному вимірі, показує виникнення, розміщення, розвиток і взаємозв'язки різних галузей. Результати цих досліджень були покладені в основу підручника з економічної географії, що був виданий під назвою «Економічна географія України» у 1919 р. За життя автора він був перевиданий п'ять разів [4, с.7]. 1928 року К.Воблий був обраний віце-президентом АН УРСР. Під його керівництвом розроблено проект статуту і перший п'ятирічний план діяльності Академії. У 1933–1947 рр. К.Воблий завідував кафедрою економічної географії геолого-географічного факультету Київського університету. Впродовж 1942–1947 рр. вчений обіймає посаду директора Інституту економіки АН УРСР.

Особливо важливу роль як віце-президент К.Воблий відіграв за часів сталінських репресій і спроб знищення національної української академічної науки та її представників. Він один з перших українських науковців виступив проти несправедливих звинувачень українських учених, об'єктивно, з погляду предмета дослідження оцінюючи їхні здобутки. В умовах радянського режиму учений, який мав високий науковий авторитет, повинен був вирішувати складні моральні проблеми: зректися своїх революційних поглядів на економіку з приватною власністю та ринковою системою й почати творити в душі теорії марксизму-ленінізму, з якою він раніше не погоджувався, або бути приреченим на наукове і політичне переслідування. К.Воблий обирає нелегкий шлях ідеологічних поступок і компромісів. Він не відмовляється від своїх наукових принципів, проте в центрі уваги його наукових досліджень того часу – прикладні економічні науки та поточні господарські проблеми.

За період 1921–1928 років академік К.Воблий опублікував понад 60 науково-публіцистичних робіт, присвячених питанням розвитку продуктивних сил України, її внутрішній та зовнішній торгівлі, а також аналізу кон'юнктури світового господарства. На початку 30-х років дослідник започатковує фундаментальну працю «Нариси з історії російсько-української цукробурякової промисловості» в 5-ти томах. Саме цукровій промисловості належала особлива роль у розвитку господарств України. Використовуючи системний метод дослідження, академік Воблий розглядає процес виникнення та розвитку цукрової галузі в органічному зв'язку з історією розвитку господарства українських земель. Він вбачає провідну роль цукрової промисловості як засобу виходу з аграрної кризи, яка в той час охопила деякі райони країни. Ідея «провідної галузі», що стимулює споживчий попит і виконує антикризову роль, не втрачає свого потенціалу у розв'язанні сучасних макроекономічних проблем національної економіки. Значне джерельне підґрунтя роботи, широка інформаційна база та ретельне авторське відчуття матеріалу сприяли тому, що «Нариси з історії російсько-української цукробурякової промисловості» стали класичним твором як для вивчення окремих питань розвитку цукрової промисловості і динаміки цін на цукор, так і економічної історії України в цілому.

Соціалістична перебудова Радянської України потребувала ідеологічного підходу до аналізу природних умов і наявних економічних ресурсів республіки. «Буржуазний вчений» К.Воблий самовіддано відстоюючи ідеали об'єктивності в науці, був підданий нищивній критиці та звільнений з посади віце-президента АН Української РСР. Не звертаючи уваги на «наслідки класової боротьби», керуючись лише устремлінням до об'єктивності та наукової істини, вчений все більше зосереджується на дослідженні проблем економічної географії. Він вивчає також і проблеми фізичної географії, геоморфології та геології, працює над проблемою Великого Дніпра, досліджує економічні проблеми як усієї України, так і її окремих районів та міст. Вчений продовжує активно писати нариси та статті, виступає з доповідями на численних наукових конференціях в Україні та за її межами. З ініціативи К.Воблого для поглибленого вивчення економіко-географічних проблем в Інституті економіки АН УРСР в 1939 р. було створено новий підрозділ – сектор економічної географії. За дорученням Президії Академії наук він розпочав розроблення науково-методологічного підґрунтя економічної географії. Протягом майже двох років колектив молодих вчених під керівництвом та за активної участі самого К.Воблого підготував «Нариси економічної географії УРСР» у 2-х томах. Проте перший том цієї праці вийшов друком лише у 1949, а другий – у 1952 р. [4, с.55], вже після смерті вченого.

У роки Другої світової війни Воблий разом з колективом АН УРСР був евакуйований до м. Уфи в Башкирію. І в цей період, незважаючи на несприятливі для наукової праці умови, його наукові дослідження характеризуються винятковою продуктивністю та інтенсивністю. Виходять у світ книжки «Народне господарство Радянської України» та наукова праця «Организация труда научного работника» (1943 р.). Він передає свій величезний науковий досвід башкирським колегам, які працюють разом з ним. Здійснює наукову редакцію збірника «Народне господарство Башкирської АРСР та мобілізація її ресурсів», що сприяло господарському становленню цієї автономної республіки.

Значні творчі та організаторські досягнення К.Воблого дали йому право визначати найважливіші напрямки розвитку української економічної науки. З 1942 по 1947 роки він був директо-

ром Інституту економіки Академії наук Української РСР і цю посаду обіймав до кінця свого життя. За свою активну науково-практичну діяльність впродовж понад 40 років К.Воблий написав близько 450 наукових праць: фундаментальних монографій, підручників, аналітичних досліджень окремих галузей народного господарства, статей, економічних оглядів тощо. Помер К.Воблий 12 вересня 1947 р. в м. Києві. і був похований на Лук'янівському цвинтарі.

Історія світової та вітчизняної економічної науки повинна розглядатися крізь призму замислів, цінностей та переконань її видатних представників, до яких належить і академік К.Воблий. У буремні 20-ті роки ХХ ст. в одному з листів до видатного українського вченого В.І. Вернадського, з яким К.Воблий мав дружні стосунки, він яскраво висловив своє життєве кредо, «...потрібно думати не про минуле, а про майбутнє. Не озираячись, йти вперед до нового життя, щоб якнайшвидше вибратися з того глухого кута, в який ми потрапили» [2, с.695]. Як видатний вчений він залишив нащадкам великий історичний досвід становлення та розвитку духу наукової економічної культури в українському суспільстві.

1. Державний архів м. Києва. Справа професора Костянтина Григоровича Воблого ф. 871, оп 2, спр. 67.
2. Володимир Іванович Вернадський. Листування з українськими вченими / Кн. 1: Листування: А–Г / НАН України, Нац. б-ка України імені В.І. Вернадського, Ін-т історії України, Коміс. НАН України з наук. спадщини акад. В.І. Вернадського, Архів РАН; ред. кол.: А.Г. Загородній, О.С. Онищенко (голова), В.А. Смолій, В.Ю. Афіані [та ін.]; уклад.: О.С.Онищенко, Л.А. Дубровіна, С.М. Кіржаєв [та ін.]. – К., 2011. – 824 с. (Вибрані наукові праці академіка В.І. Вернадського, т. 2).
3. Вернигора Л. К.Г. Воблий – видатний український вчений-економіст (До 130-ї річниці від дня народження) [Текст] / Л. Вернигора // Вісник Київського Національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка / Відп. ред. В.Д. Базилевич. – К.: КНУ ім. Т. Шевченка, 2006. – Вип. 86/87. – С. 60-62.
4. Вірник Д.Ф., Кугукало І.А. Костянтин Григорович Воблий. Біобібліографія вчених Української РСР / Д. Вірник, І. Кугукало. – К.: Наукова думка, 1968. – 79 с.

5. Воблий К.Г. Заатлантическая эмиграция, ее причины и следствия: (Опыт статистико-экономического исследования) / Константин Воблий. – Варшава : Тип. Варшавского учеб. округа, 1904. – 195 с.
6. Корнійчук Л.Я. Історія економічної думки України: навч. посібник / Л.Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2004. – 431 с.
7. Коропецький І.-С. Українські економісти ХІХ століття та західна наука / І.-С. Коропецький. – К.: Либідь, 1993. – 192 с.
8. Шевченко В.М. Життя та діяльність К.Г. Воблого (історіографія питання) / В.М. Шевченко // Гуманітарний журнал. – 2013. – № 3. – С. 109–115.
9. Zbiór artykułów naukowych. Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej «Współczesne tendencje w nauce i edukacji» (30.01.2016–31.01.2016). – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – 76 str.

Транслітерований список джерел

1. Derzhavnyj arhiv m. Kyjeva. Sprava profesora Kostjantyna Grygorovycha Voblogo f. 871, op 2, spr. 67. [in Ukrainian]
2. Volodymyr Ivanovych Vernads'kyj. Lystuvannja z ukrai'ns'kymy vchenymy / Kn. 1: Lystuvannja: A–G / NAN Ukrai'ny, Nac. b-ka Ukrai'ny imeni V.I. Vernads'kogo, In-t istorii' Ukrai'ny, Komis. NAN Ukrai'ny z nauk. spadshhyny akad. V.I. Vernads'kogo, Arhiv RAN; red. kol.: A.G. Zagorodnij, O.S. Onyshhenko (golova), V.A. Smolij, V.Ju. Afiani [ta in.]; uklad.: O.S.Onyshhenko, L.A. Dubrovina, S.M. Kirzhajev [ta in.]. – K., 2011. – 824 s. (Vybrani naukovi praci akademika V.I. Vernads'kogo, t. 2). [in Ukrainian]
3. Vernygora L. K.G. Voblyj – vydatnyj ukrai'ns'kyj vchenyj-ekonomist (Do 130-i' richnyci vid dnja narodzhennja) [Tekst] / L. Vernygora // Visnyk Kyi'vs'kogo Nacional'nogo universytetu im. T. Shevchenka. Ser. Ekonomika / Vidp. red. V.D. Bazylevych. – K.: KNU im. T. Shevchenka, 2006. – Vyp. 86/87. – S. 60-62. [in Ukrainian]
4. Virnyk D.F., Kugukalo I.A. Kostjantyn Grygorovych Voblyj. Biobibliografija vchenyh Ukrai'ns'koj' RSR / D. Virnyk, I. Kugukalo. – K.: Naukova dumka, 1968. – 79 s.Voblyj K. H. Zaatlantyckaja emyhracyya, yey prychny y sledstvyja: (Opyt statystyko-ekonomyckoho yssledovanyja) / Konstantyn Voblyj. – Varshava : Typ. Varshavskoho ucheb. okruha, 1904. – 195 s. [in Ukrainian]
5. Voblyj K.G. Zaatlantyckaja jemigracija, ee prichiny i sledstvija: (Opyt statistiko-jekonomyckoho issledovanija) / Konstantin Voblyj.

- Varshava : Tip. Varshavskogo ucheb. okruga, 1904. – 195 s. [in Russian]
6. Kornijchuk L.Ja. Istorija ekonomichnoi' dumky Ukrai'ny: navch. posibnyk / L.Ja. Kornijchuk. – K. : KNEU, 2004. – 431 s. [in Ukrainian]
  7. Koropec'kyj I.-S. Ukrai'ns'ki ekonomisty XIX stolittja ta zahidna nauka / I.-S. Koropec'kyj. – K. : Lybid', 1993. – 192 s. [in Ukrainian]
  8. Shevchenko V.M. Zhyttja ta dijal'nist' K.G. Voblogo (istoriografija pytannja) / V.M. Shevchenko // Gumanitarnyj zhurnal. – 2013. – № 3. – S. 109–115. [in Ukrainian]
  9. Zbiór artykułów naukowych. Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej NaukowoPraktycznej «Współczesne tendencje w nauce i edukacji» (30.01.2016–31.01.2016). – Warszawa : Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – 76 str. [in Polska]

Одержано 10.10.2016 р.